№ 231 ՈՒՐԲԱԹ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 10 **1899** ՈՒՐԲԱԹ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 10 № 231

ՔՍԱՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվան 6 րուբ. Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ". Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".

Տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻԿԱՅ **1900** ԹՒԱԿԱՆԻ

ՄՇԱԿ

(28-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

«ՄՇԱԿԸ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ՆՈՅՆ ՊՐՕԳՐԱՄՄՈՎ ԵՒ ՆՈՅՆ ՈՒՂՂՈՒԹԵԱՄԲ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն և մէկ և տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն և ութ ամսվանը՝ 8 ր., եօթ ամսվանը՝ 7 ր., վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., երկու ամսվանը՝ 2 ր. և մի ամսվանը՝ 1 րուբլի։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի։

«ՄՇԱԿԻՆ» գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ (Բազարնայա և Բարօնսկայա փողոցների անկիւն)։ Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար, և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետեւեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal arménien «MSCHAK».

Յայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով։

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պարզամիտ ժամանակագրութիւն.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Նամակ Գորիսից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Անգլօ-Տրանսվալեան պատերազմ. Անգլիա. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակներ Պարիզից.

ՊԱՐԶԱՄԻՏ ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մեր դարը վերջանում է և շուտով պէտք է մտնենք նոր հարիւրամեակի շրջանը։ Մի այդպիսի ժամանակ շատ նպատակայարմար կը լինէր պատրաստել մի մանրամասն նկարագիր այն բոլորի, ինչ որ ներկայացնում է մեր կեանքը իր լաւ և վատ կողմերով, իր առաջադիմութեամբ և թերութիւններով։ Մասնաւորապէս՝ շատ հետաքրքիր կը լինէր մի այդ տեսակ փորձ՝ վերաբերեալ գրական աշխարհում կատարած մեր փոքրիկ առաջադիմութեան։ Այդ կողմից հետաքրքրական կարելի էր համարել և այն մի քանի փորձերը, որ վերջին ժամանակներս լոյս տեսան թէ եւրոպական և թէ հայերէն լեզուով զանազան հրատարակութիւնների մէջ և որոնք ձգտում էին բնորոշել գրական գործողներին և նրանց արտադրութիւնները։

Սակայն ցաւելով պէտք է յայտնենք, որ նրանց վրա ժամանակագրողի դեր վերցնող անձինք բոլորովին պատրաստ չեն ստանձնած գործի համար, չունեն քննադատական թափանցիկ տեսութիւն, երբեմն ազատ չեն չարամտութեան և կեղծիքի սերմանած թիւր հասկացքների ազդեցութիւնից և այդ պատճառով տալիս են սխալ նկարագիրներ, անճիշդ և անարդար բնորոշումներ, կեանքի հարազատութեան դրոշմից զուրկ ամփոփումներ։ Աննշան գործեր փքացրած են, լուրջ և ազդեցիկ գործողներ հաւասարեցրած են անընդունակութիւնների և ոչնչութիւնների հետ։

Մի տասնհինգ տարի սրանից առաջ գերմանական լեզուով լոյս տեսան «Հայկական գրադարան» անունով հատորներ, որոնք պարունակում էին մեր գրողների նկարագիրները և նրանց երկասիրութիւնների լիակատար և համառօտած թարգմանութիւնները։ Այդ օգտաւէտ գործի մէջ սակայն կիրքը և սահմանափակ մտածողութիւնը շարունակում էին իրանց առանձին դիտաւորութիւնները և օտար հասարակութեան առաջ մեր գրական կեանքի մի քանի երեւոյթներ ներկայացվում էին կեղծ կերպարանքով։ Եւ ի՞նչ գրական բան շահեց վերջ ի վերջոյ այդ չարամիտ արարքը։ Ոչինչ։ Փաստերը և երեւոյթները, որ ամենաահեղ և կենտրոնական դերն են խաղում պատմագրական գործերի մէջ, միացին անխախտ և կործանեցին ու խորտակեցին ամեն մի ինտրիգ, ամեն մի խարդաւանանք, որ կամենում է սխալների մէջ գցել հասարակութիւնը։

Մեծ մոլորութեան մէջ են նրանք, որոնք կարծում են թէ չարամիտ և կեղծ բնորոշումներով նրանք բարձրացնում են մի աննշան հեղինակին և ցած են գլորում մի իսկապէս արժանաւոր գրողի։ Քննադատութիւնը, որ ամեն բան տակն ու վրա է անում, որ դարերով ճշմարտութիւն ճանաչված աւանդութիւնները մաքրում է աւելորդ և սխալ յաւելուածներից, աւելի հեշտ և աւելի արագ կերպով կը հերքի և կը խորտակի այն կեղծիքները, որոնք յօրինվում են այնպիսի ժամանակ, երբ փաստերը և վկայութիւնները բազմաթիւ են և երեւոյթների ընդհանուր ոգին աւելի ուսումնասիրված է։ Մեր դարում «Գաղտնիք Ղարաբաղի» չէ կարող աջողութիւն ունենալ և ոչ ոքի չի մոլորեցնի նոյն իսկ կարճ ժամանակ։

Մեր ժամանակագրողները պէտք է աչքի առաջ ունենան այդ հանգամանքը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

Համարեա ամեն տեղ նկատելի է, որ ամուսնութիւնների թիւը պակասում է։ Այս խոշոր հասարակական երեւոյթը շատ բազմակողմանի և շատ բարդ պատճառներ ունի, որոնց մի առ մի թւելը անհնարին է այստեղ։ Նկատենք ընդհանրապէս, որ բացի տնտեսական հզօր խոչընդոտներից, այս հարցի մէջ խառնված են և շատ ժամանակակից գործօններ, որոնք կազմվում են ժամանակակից հասկացողութիւններից, մօդայից, անձնական ազատութիւնը պահպանելու ձգտումներից և այլն։ Կայ և այն վերին աստիճանի նշանաւոր պատճառը, որ ինտելիգենտ շրջաններում կինը այլ ևս նախկին հասկացողութիւնների տէր մարդը չէ։ Զուր չէ, որ կանանց հարցը այնքան հսկայական քայլեր է

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐԻԶԻՑ

III

Ինչպէս ընթերցողը յիշում է, սրանից 6—7 ամիս առաջ Ֆրանսիայում տեղի ունեցաւ մի դէպք, որ մինչև այդ ժամանակ թւում էր բոլորովին անկարելի, մի դէպք, որ այսպէս թէ այնպէս, իր պատմական մեծ նշանակութիւնը կունենայ պայքարում համայն բանւոր դասակարգի համար։

Այդ դէպքը հետեւեալն էր։

Ամառվայ սկզբում Ֆրանսիայում կազմվեց մի մինիստրութիւն, որի մէկ անդամը (առևտրի մինիստր) ընկերվարական էր, և որը յայտնի էր մինչև այդ ժամանակ իբրև Պարիզի բանւորների ներկայացուցիչը ֆրանսիական պատգամաւորների ժողովում։ Թէ ինչ պատահեց և ինչ պատճառով հանրապետութեան նախագահը նշանակեց Միլլերանին մինիստր—անյայտնի էր ամենքին։ Պէտք էր պաշտպանել ֆրանսիական քաղաքական կարգերը, այսինքն հանրապետութիւնը այն դաւաճանութեան դէմ, որ պատրաստել էին «միապետական» և «հակասեմիտ» կուսակցութիւնները ֆրանսիական մի քանի բարձրաստիճան զինուորականների հետ միասին։

Սակայն մի այդպիսի մինիստրութիւն կարելի էր կազմել միայն այն ժամանակ, եթէ հանրապետական երեք մեծ կուսակցութիւնները յանձն առնէին այդ մինիստրութեանը օգնել նրա ձեռնարկելիք «ազգային պաշտպանութեան գործում»։ Անյայտնի էր նոյնպէս, որ օպպորտիւնիստներից և արմատականներից յետոյ երրորդ մեծ կուսակցութիւնը կազմում էր ընկերվարական կուսակցութիւնը։ Չը պէտք է մոռանալ, որ ընկերվարական կուսակցութիւնը մինչև այդ ժամանակ միշտ հակառակ դիրք է բռնել բոլոր տիրող կառավարութիւնների դէմ. մինչդեռ այդ դէպքում, ինչ գնով էլ որ լինէր, պէտք էր ընկերվարականներին իրանց կողմը քաշել։ Եւ ահա Միլլերանը յանձն առաւ իրան առաջարկած մինիստրի պաշտօնը։ Բայց այդ երեւոյթը, որ ամբողջ քաղաքական աշխարհը զարմացրեց—ահագին և խիստ վէճերի պատճառ դարձաւ նոյն իրան՝ Միլլերանի պատկանած կուսակցութեան, այսինքն ընկերվարական կուսակցութեան մէջ։

Ընկերվարականները այդ դէպքի նկատմամբ կազմեցին երկու մեծ և հակառակ հայեացքների բանակներ։ Առաջինը, որ կոչվում էր «անկախների» բանակ, հռչակաւոր Ժօրէսի հետ միասին, ամեն ճիգ ու ջանք թափում էր համոզելու համար, որ ընկերվարական կուսակցութիւնը պէտք է թոյլ տայ Միլլերանին լինել մինիստր, քանի որ այդ պահանջում են ներկայ խառն քաղաքական պայմանները և թէ Միլլերանի մինիստր դառնալուց բանւոր դասակարգը ոչինչով չէ վնասվում։

Միւս հակառակ և աւելի մեծ բանակը—Ժիւլ Գէդի և Վայեանի հետ միասին, ապացուցանում էր, թէ դասակարգային կռիւը, որ ընկերվարականութեան հիմքն է կազմում—չէ կարող թոյլ տալ, որ մի ընկերվարական լինի անդամ մի այնպիսի մինիստրութեան, որը ամբողջովին բուրժուազական է իր հայեացքներով և որը լինելով բուրժուա դասակարգի ներկայացուցիչը, պէտք է որ նա էլ հակառակ լինի բանւոր դասակարգի ձգտումներին, ուրեմն ինչպէս մի այդպիսի մինիստրութեան անդամ կարող է լինել մի ընկերվարական, որի կոչումն է պաշտպանել բանւոր դասակարգի շահերը. չէ որ այդ ընկերվարականի նպատակը և կռւի միջոցները բոլորովին հակառակ են իր ընկերների—միւս մինիստրների նպատակին ու միջոցներին։ Բացի այդ, շարունակում էր Ժիւլ Գէդի կուսակցութիւնը, մի ընկերվարական մինիստր, ինչ էլ որ կամենայ անել յօգուտ բանւոր դասակարգի,—ոչինչ չէ կարող անել, որովհետեւ միւս մինիստրները երբէք չեն համաձայնվի նրա հետ։

Այդ էր ահա դեկտեմբերի 3-ին Պարիզում կայացած ֆրանսիական ընկերվարականների համազգային գումարման պատճառը։ Ահա նոյն ժողովին առաջարկված էր մի այլ հարց, այն է՝ գոյութիւն ունեցող ֆրանսիական բոլոր ընկերվարական կուսակցութիւնների միութիւնը։ Ի հարկէ, այս վերջին հարցը կարող էր դրական հետեւանքներ ունենալ միայն այն դէպքում, եթէ առաջին, վերև յիշված հարցը լուծվէր վերջնականապէս։ Եւ ահա տեղի ունեցաւ ֆրանսիական ընկերվարականների ահագին ընդհանուր համագումարը, որը շարունակվեց 6 օր։

Այդ միութեան համար առաջին անգամ գումարված ժողովին ներկայ էին 1200 ներկայացուցիչներ Ֆրանսիայի ամեն կողմերից. Նրանց թւում կային և կին բանւոր ներկայացուցիչներ։ Այդ 1200 հոգին ներկայացուցիչներ էին Ֆրանսիայում գոյութիւն ունեցող 2500 զանազան ֆրանսիական բանւորական խմբերի, միութիւնների և կօօպերացիաների կողմից։ Ժողովը տեղի ունէր օրը երկու անգամ, ցերեկը և գիշերը։ Սկզբում աղմկալից էր ժողովը։ Սակայն ժողովի չորրորդ օրը ընկերվարական-մինիստրի հարցը վերջապէս լուծվեց։ Եւ լուծվեց բաւականին անսպասելի կերպով։ Ժողովը մեծամասնութեամբ ընդունեց երկու որոշում. Նախ՝ որ «դասակարգային կռիւը բնդունքով արգելում է մի ընկերվարականի ներկայութիւնը բուրժուազական մինիստրութեան մէջ». և յետոյ թէ «երբ պատահում են արտաքոյ կարգի հանգամանքներ, բանւորական կուսակցութիւնը կարող է թոյլատրել նրա ներկայութիւնը բուրժուա մինիստրութեան մէջ, բայց յամենայն դէպս տալով նրան այդ դէպքում գործունէութեան յայտնի ծրագիր և, բացի այդ, ընկերվարական մինիստրը պատասխանատու է բանւոր դասակարգի առաջ, որին նա պարտական է ներկայացնել իր գործունէութեան հաշիւը»։

Այս երկու վճռով երկու կողմերն էլ կարծես գոհացան։ Դրանից յետոյ սկսեցին վճռել ընդհանուր միութեան հարցը. բայց այս դէպքում արդէն տեսարանը փոխվել էր։ Ընկերվարական հինգ կուսակցութիւններն էլ միաձայն ընդունեցին, որ միութիւնը անհրաժեշտ է։ Մնում էր միայն կարգադրել և ընդունել թէ ինչ հիմունքների և սկզբունքների վրա պէտք է կայանայ և ամրանայ այդ միութիւնը։ Սակայն այդ հարցն էլ շուտով վճռվեց, որի ամենաէական մասերը հետեւեալներն են.

ա) Մինչև այժմ գոյութիւն ունեցող ֆրանսիական ընկերվարական հինգ կուսակցութիւնները, պահպանելով իրանց ներքին կազմակերպութիւնը և գործունէութիւնը—կը կազմեն մի «կենտրօնական կոմիտէտ». «կենտրօնական կոմիտէտը» կը կազմվի կուսակցութիւնների ներկայացուցիչներից (առ այժմ 50 հատ թւով)։

բ) Մինչև այժմ գոյութիւն ունեցող ընկերվարական լրագիրները շարունակում են իրանց հրատարակութիւնը, առանց նշանակելու կամ ճանաչելու որ և է դրանցից մէկին իբրև կուսակցութեան «կենտրօնական» լրագիր։ Թէօրետիկական և մեթօդի հարցերում այդ լրագիրները կատարեալ ազատութիւն են վայելում, բայց գործնական հարցերում նրանց գործունէութիւնը պէտք է համապատասխան լինի «կենտրօնական կոմիտէտի» վճիռներին. ընկերվարական մամուլը պէտք է խուսափէ իր կուսակցութեան պատկանող անձնաւորութիւնների հարցով զբաղվել։

գ) «Կենտրօնական կոմիտէտը» պէտք է հսկէ ֆրանսիական օրէնսդրական ժողովում ներկայացուցիչ-ընկերվարականների ընթացքի վրա և ամեն ջանք պէտք է թափէ, որ դրանց գործունէութիւնը լինի միաձայն և համապատասխան կուսակցութեան ծրագրին։ Այս որոշումները հինգ կուսակցութիւնների ներկայացուցիչների կողմից ընդունվեցին միաձայն և լի ցնծութեամբ ու ծափահարութեամբ։ Համագումարը վերջացաւ բանւորական երգով, որ կոչվում է «միջազգային» և որը աշխատաւոր դասակարգի «մարսելիեզն» է դարձել։

Ռ. Բ.

անում, զուր չէ, որ աշխարհի բոլոր կողմերում կինը, իր դրութիւնը հասկացող կինը, ձգտում է անկախ դիրք ստեղծել իր համար, ունենալ իր սեփական կամքը, իր բարեկեցութիւնը հիմնել սեփական աշխատանքի վրա: Քանի որ կինը սիրուն էր էր, քանի որ նրա համար ստեղծված իդէալն էր կատարել կենդանական դեր, այսինքն ներկայացնել քնքշութիւն, պչրանք, տղամարդուն հաճոյանալու բոլոր, շատ անգամ նոյն իսկ ստոր յատկութիւնները—քանի կինը, ասում ենք, այդպէս էր, նա, ի հարկէ, միշտ կարօտ պիտի լինէր տղամարդու խնամքներին, պիտի իր տրամադրութեան տակ ունենար նրա չոր քսակը, որպէս զի իբրև սպառող, վատնող արարած՝ պակասութիւնների չը հանդիպէր: Այդ անհրաժեշտութիւնը, կեանքի այդ անողորմ պահանջը կնոջ համար աւելորդ էր դարձնում ամուսնութեան իսկական, մաքուր նպատակը և նրա մէջ սրտի փոխարէն նստած էր լինում աւելի լպիրշ մի բան—հաշիւը:

Այժմ այդպէս չէ՝ եթէ ոչ ամբողջութեամբ, գոնէ շատ շատերի համար: «Сынъ Отечества» ասում է.

Կին երիտասարդութիւնը գնում է ուղիղ ճանապարհով, նուաճում է անկախութիւնը և ձեռք է բերում իր մարդկային ամենաթանկագին իրաւունքը, այն է՝ չը մտնել ամուսնութեան մէջ, իբրև մի անբարոյական տուր և առի մէջ: Եթէ մի աղջիկ, որ ստացել է կրթութիւն և կարողանում է իր կտոր հացը աշխատել, մարդու է գնում, դա իսկ որ մի կապակցութիւն է, որ ամենից լաւ ապահովում է երջանկութիւնը և ճշմարիտ ընտանիք է ստեղծում երեխաների համար: Պէտք է, ուրեմն, ցանկալ, որ կանայք որքան կարելի է լայն շրջաններ ունենան իրանց աշխատանքը գործադրելու համար, որպէս զի աշխատանքի ձգտող ամեն մէկը գտնէր իր ճաշակին և ընդունակութիւններին համապատասխանող գործ, և այն ժամանակ ընտանիքների առողջացնելը, որի մասին խօսում են այժմ, տեղի կունենայ ինքն ըստ ինքեան: Թեթևամտութիւնը և անդարդ կեանք վարելու լայն զարգացած ճաշակները մղում էին առաջվայ աղջիկներին դէպի հաշւի վրա հիմնված ամուսնութիւնները: Այժմ այդպիսի տուր առական կապակցութիւնները քչանում են, և շատ հարիւրաւոր աշխատող, ուսում առնող և առհասարակ անկախութեան ձգտող աղջիկներ հեշտութեամբ չեն դաւաճանի իդէալին: Երիտասարդ սերունդը շատ թանգ գնով է ձեռք բերել այդ քիչ բանը, և եթէ ամուսնութիւնները պակասում են, դրա փոխարէն՝ երջանիկ միութիւնների թիւը աւելի կը լինի: Մէկը միւսին արժէ:

Չենք կարծում որ լրագրի դիտողութիւնը սխալ կամ շատ սահմանափակ երևոյթների վրա լինի հիմնված: Եւ եթէ դա մի նոր սկսվող, բայց կատարելապէս հաստատված հոսանք է, այն ժամանակ մեզ կը մնայ միայն շնորհաւորել այդ երիտասարդ սերունդը: Մենք էլ համոզված ենք, որ այդպիսով կը հիմնվի նոր ընտանիքը, ուր ամուսինները մարդիկ են, հաւասար դիրքեր գրաւող մարդիկ, որոնք գիտեն աշխատել, անկախ գոյութիւն ապահովել և որոնց կենակցութեան մէջ չը կայ անպատիւ, ստոր հաշիւների ակնկալութիւն: Կարծում ենք, որ ինքն ըստ ինքեան հասկանալի կը լինի, թէ որքան խոցեր կը բուժէ այդ տեսակ ընտանիքը, որպիսի դժբախտութիւններ կը վերացնէ հասարակութեան միջից:

*

Իտալական յայտնի գիտնական Լօմբրօզօ «Новости» լրագրի մէջ բացատրում է, թէ «ինչու բօէրները անյաղթելի են»: Այս հարցը ամենից առաջ այն է ենթադրել տալիս, որ անգլիացիները չը պիտի կարողանան յաղթել բօէրներին: Բայց դա, ի հարկէ, մի համարձակ ենթադրութիւն է, և պ. Լօմբրօզօ ասում է.

Ես չը գիտեմ. արդեօք բօէրներին վերջ ի վերջոյ չեն յաղթի անգլիացիները, որոնք երեք հարիւր անգամ ուժեղ են նրանցից, գերազանցելով թէ թւով, թէ հարստութեամբ և թէ կուլտուրայով: Բայց առ այժմ ամեն ինչ հարկադրում է ենթադրել, որ այդ փոքրիկ ժողովուրդը, որ ամբողջովին կարող էր տեղաւորվել Լօնդօնի արուարձանում, իր ուժեղ թշնամու դէմ յաղթող կը հանդիսանայ:

Այդ հանգամանքը անհասկանալի կը լինի եւրօպական ազգերի համար, որոնք այնքան մեծ կարծիքներ ունեն մշտական, լաւ կրթված և խիստ կարգապահութեան ենթարկված բանակների մասին: Եւրօպացին կարծում է թէ յաղթող կարող է լինել այն զինւորը, որ զօրանոցի մէջ մարզված է, աւտոմատ է դարձել: Եւ սակայն բօէրները գալիս են ապացուցանելու, որ հանելուկը մշտական, կանոնաւոր զօրքերի մէջ չէ: Լօմբրօզօ առաջ է բերում բօէրների աջողութեան պատճառները: Յիշելով որ երկիրը, ուր տեղի ունի պատերազմը, բօէրների հայրենիքն է, իսկ անգլիացիների համար օտար տեղ անսովոր պայմաններով, կլիմայով և այլ անյարմարութիւններով, նա ուշադրութիւն է դարձնում, որ բօէրները առանց մեծ պաշարներ տանելու հարկաւորութեան, արագ և յարմար կերպով տեղափոխում են իրանց ուժերը: Բօէրները աշխարհի մէջ առաջին հրացանաձիգներն են և նրանց գնտակը նշանից չէ վրիպում: Նրանք թէև ազատ քաղաքացիներ են, երկրագործներ են, թէև զինուորական վարժութիւններ չեն կատարել, բայց երկար ժամանակ կռիւներ մղելով տեղացի վայրենիների դէմ, դարձել են տոկուն զինուորներ: Դրանք առհասարակ ամրակազմ, դիմացկուն մարդիկ են: Երեք անգամ նրանց հայրերը տեղից տեղ են գաղթել, այդ գաղթականութիւնների ժամանակ աւելի թոյլերը ոչնչացել են, աւելի ուժեղները ազատվել են բանակալական հարստահարութիւններից և նոր կեանք են ստեղծել իրանց համար, թէև տանջանքներով ու զրկողութիւններով լի, բայց կատարելապէս ազատ կեանք: Այդ բանը նրանց և նրանց որդիներին ու թոռներին հաղորդել է հոգեկան և մարմնական մեծ ույժ: Բօէրները ուժեղ են և նրանով, որ արդար գործի համար են կռւում: Այդ զգացմունքը նրանց մէջ աւելի մեծ եռանդ է ծնեցնում, եռանդ, որ մղում է դէպի հերոսութիւն. այդ կողմից նրանց չի հասնի կանոնաւոր զօրքի մէջ եղած այն հերոսական զգացմունքը, որ պահանջում է զինուորական պատւի հասկացողութիւնը: Կռւելով արդար գործի համար, նրանք համակրութիւն և հիացմունք են գտնում աշխարհի բոլոր կողմերում և դա աւելի ևս բորբոքում է նրանց եռանդը: Այնուհետև յիշատակելով և այն հանգամանքները, որ բօէրները պատերազմ մղում են գերմանական եղանակով և առհասարակ իմաստուն կանխատեսութեամբ պատրաստված են եղել, յիշատակելով և այն, որ անգլիացիները սկզբում արհամարհաբար վերաբերվելով դէպի բօէրների ռազմական ընդունակութիւնները, կրեցին իրանց գոռոզութեան պատիժը, պրօֆէսօր Լօմբրօզօ ասում է.

Բայց բօէրների ույժի ամենագլխաւոր պատճառը (որի մասին անազատ ժողովուրդները բաւականաչափ պարզ հասկացողութիւն չունեն) այն է, որ նրանք ունեն մի կառավարութիւն, որը կատարելապէս համապատասխանում է նրանց բնաւորութեան, նրանց ցեղային յատկութիւններին և այդ պատճառով վայելում է ամենամեծ համակրութիւն: Բօէրները ունեն իդէալական ազատ կառավարութիւն, աւելի ազատ, քան որ և իցէ ուրիշ տեղ, որ և ապահովում և աճեցնում է անձնական մի իդէալական ազատութիւն: Անգլիան էլ ազատ է, Տրանսվաալն էլ. բայց Տրանսվաալի ազատութիւնը նորութեան չքնաղութիւնն ունի. այս պատճառով նա աւելի ուժեղ կերպով է զգացվում և նպաստում է եռանդի զարգացման, թարմ, երիտասարդ եռանդի, որ աւելի է քան այն եռանդը, որին ընդունակ է Անգլիան:

Ի՞նչ կասեն այժմ այն մարդիկ, որոնք կարծում են թէ Անգլիան պատերազմի միջոցով ուզում է հարաւային Աֆրիկայում ազատութիւն ստեղծել: Ի՞նչ կասեն անգլիական շովինիստները, որոնք ականջ խցած աղաղակում են թէ ազատութեան և առաջադիմութեան համար են Մաքսիմի թնդանօթները գոռում բօէրների երկրում...

ՆԱՄԱԿ ԳՈՐԻՍԻՑ

Դեկտեմբերի 2-ին

Գորիսեցին զրկված է ամեն տեսակ բարոյական զուարճութիւնից. նա չունի գրադարան-ընթերցարան, Գորիսում ներկայացումներ չեն տրվում և ոչ մէկի մտքով էլ չէ անցնում այդ բանը: Երիտասարդութիւնը, շատ քիչ բացառութեամբ, կատարեալ մեռած տարր է ներկայացնում: Մեծամասնութիւնը կազմում են վաճառականները, որոնք զբաղված են միմիայն իրանց բազարի քերականութեամբ: Առևտուր բառը նրանք ուրիշ կերպ են հասկանում, այն է՝ միջից կէս լինել և աշխատել սովորականից աւելի գնով ծախել իրանց ապրանքը: Եթէ դրանցից մէկը մի բուլկիանոց առարկան ծախում է աղքատ գիւղացուն 50 կոպէկ աշխատանքով, նա պարծենալով պատմում է ընկերին, իսկ վերջինս, ինչ ասել կուզէ, նախանձում է, որ ընկերը իրանից ճարպիկ է գտնվել, ինքն էլ կամենում է նրանից անցնել, և հետևանքը լինում է կողոպուտ: Չը կայ չափաւոր և որոշ տոկոսով առևտուր անող մարդ. այդպիսի առևտրականը, նրանց կարծիքով, յիմար է:

Անցեալ կիրակի հասարակական ժողով կազմվեց, որի որոշման համաձայն, հեռացվեցին այստեղի նոր կառուցանելի եկեղեցու երեք հոգաբարձուները և նրանց տեղ ընտրվեցին նոր երեքը: Կարող էք երևակայել, ընթերցող, որ ժողովում ոչ մի ծխական չը կարողացաւ իմանալ, թէ եկեղեցու շինութեան համար որքան գումար կայ, հին հոգաբարձութեան ձեռքով որքան է ծախսվել, որքան ապառիկ նուիրատուների վրա, որքան կանխիկ է մնում և այլն: Նոր ընտրվող հոգաբարձուներն էլ իրանց պարտք չը համարեցին հասարակութեան առաջ պարզել ու ստանալ այդ հաշիւը, բաւականանալով նրանով միայն, որ վճռի մէջ գրվեց, ի միջի այլոց, թէ «նորերին պարտաւորեցնել ստանալ հներից հաշիւ և անմիջապէս եկեղեցու շինութիւնը շարունակել:»

Մեզ մօտ էլ զինւորակոչութիւնը վերջացաւ. ամեն տարի ամբողջ Զանգեզուրի գաւառից տանում էին մինչև 100 զինւորացու, իսկ այս տարի տարան մօտաւորապէս 240 հոգի:

Մեզ մօտ արդէն ձմեռ է: Գորիսից Սիսիան տանող ճանապարհի վրա, «Ուչթափալար» կոչված տեղում, սաստիկ ցրտից ու բուքից այս օրերս խեղդվել է մի թուրք: Տարի չէ լինում, որ այդտեղ ձիւնախառն քամին (բօրանը) մարդ չը սպանէ:

Ամեն օր Գորիս են թափվում անցագրեր ստանալ ցանկացող գիւղացիներ, որոնք առողջ կազմուածքով գնում են օտարութիւն, բայց վերադառնում են հիւանդ և նիհար:

Չը նայած, որ գտնվում ենք քաղաքներից հեռու գաւառում, այնու ամենայնիւ, մեզ մօտ մթերքները շատ թանգ են. իւղի պուդը 20 ր., պանիրը 7—8 ր.: Այդ մասամբ բացատրվում է նրանով, որ այս տարի տաւարի ցաւ կար մեր գաւառում: Գորիսի տաւարն այդ ցաւից ազատ մնաց:

Գորիսեցի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Համակրելի մի կարգադրութիւն է հրատարակված դպրոցների կրթական գործին նպաստելու համար: Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը յորդորում է, որ դպրոցներին կից բացվեն մանկավարժական թանգարաններ՝ նրանց մէջ զանազան գործիքներ և անհրաժեշտ գրքեր ժողովելու համար, որպէս զի աշակերտները կարողանան, բացի դպրոցական դասընթացքից, օգտվել և կողմնակի ամեն տեսակ միջոցներով՝ իրանց կրթութիւնը լրացնելու համար:

—

Ստացանք Թիֆլիսի հայոց Հրատարակչական ընկերութեան լոյս ընծայած մանկական պատկերազարդ «Պստիկ ու Զստիկ» հէքիաթը, որ փոխադրել է հայերէնի Լևոն Մելիք-Ադամեանը: Գրքոյկը տպված է Ա. Պօղոսեանի նուիրած գումարով, բաղկացած է 20 երեսից և պարունակում է վեց գունաւոր պատկերներ, որոնք պատրաստված են արտասահմանում: Տիպը մաքուր է, թուղթը գեղեցիկ: Գրքոյկի գինն է 40 կոպէկ:

—

Կառավարչական սենատը նորերս, մի մասնաւոր դէպքի առիթով, պարզեց հետևեալ հարցը: Քաղաքային պաշտօնների համար երբեմն կանդիդատներ մի քանի տեղերում համարվում են այն անձինք, որոնք չունեն ցենզ և մասնակցել են քաղաքային իրաւասուների ընտրութեանը հաւատարմաթղթերով կամ իբրև լիազօրներ: Աչքի առաջ ունենալով, որ այդպիսի հաւատարմաթղթերը տրվում են օրէնքով միմիայն մասնակցելու յայտնի ընտրութիւններին, և ոչ թէ ընտրվելու. առհասարակ, հասկանալի է, որ ընտրողական ժողովների փակվելուց յետոյ այդ հաւատարմաթղթերը կորցնում են իրանց ույժը: Այդ պատճառով այն անձինք, որոնք սեփական ցենզ չունեն և մասնակցել են քաղաքային ձայնաւորների ընտրութիւններին, բայց անմիջապէս չեն ընտրվել ձայնաւոր, այնուհետև այլ ևս իրաւունք չունեն ընտրվելու քաղաքային վարչութեան որ և է պաշտօնի համար:

—

Աչքի առաջ ունենալով, որ քարածուխը շատ թանգացել է, կառավարութիւնը որոշել է ժամանակաւորապէս, մի տարով, պակասեցնել արտասահմանից Սև ծովի նաւահանգստի միջոցով Ռուսաստան ներմուծվող քարածուխի մաքսը:

—

Մեզ խնդրում են յայտնել, որ այսօր, ուրբաթ օր, երեկոյեան 8 ժամին, նշանակված է Կայսերական Կովկասեան Գիւղատնտեսական ընկերութեան հերթական նիստը, որի զբաղմունքները կը լինեն. 1) Ընթացիկ գործեր և 2) ընկերութեան անդամ Ի. Զ. Անդրօնիկօվի զեկուցումը՝ Թելաւում տեղի ունեցած այգեգործների ժողովի և նրա որոշումների մասին: Կարող են ներկայ լինել և կողմնակի անձինք:

—

Թիֆլիսում գտնվող ձիաքարշի բէլգիական անոնիմ ընկերութեան դիրեկտոր Րօբէ, ներկայ դեկտեմբերի 8-ին, պաշտօնապէս յայտնեց քաղաքային վարչութեան, թէ ընկերութիւնը համաձայն է ընդունել այն պայմանները, որոնց մշակել է դուման նոյեմբերի 29-ի նիստում:

—

Թիֆլիսի դրամատէր Ա. Մանթաշեան յանձն է առել կառուցանել իր հաշւով մի ընդարձակ շինութիւն անչափահաս յանցաւորների համար: Ինչպէս ասում են, այդ շինութիւնը կը նստի մօտ քսան հազար րուբլի:

—

Այսօր, ամսիս 10-ին, արքունական թատրոնում ներկայացնում են «Օտէլլօ» օպէրան, տաղանդաւոր արտիստ-բարիտօն իտալացի Բրօդժիի բէնէֆիսին: Պ. Բրօդժի Եագօիի դերը հիանալի կերպով է կատարում:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼՕ-ՏՐԱՆՍՎԱԱԼԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Ստրօմբէրգի մօտ անգլիացիների կրած պարտութիւնը չարգելեց գեներալ Ֆրէնչին խուզարկողական գործողութիւններ կատարել. նա գրաւեց Արունդէլը, ուր գտնվում էին միայն հարիւր բօէրներ, որոնք, տեսնելով գեներալ Ֆրէնչի զօրախմբի մօտենալը, փախան: Շաբաթ, կիրակի և երկուշաբթի Արունդէլի շուրջը տեղի ունեցան մանր կռիւներ, որոնց մէջ առաջին անգամ մասնակցեցին աւստրալիական կօլօնիաների կողմից ուղարկված զօրաբաժինները: Ֆրէնչը, ինչպէս ասում են, հրաման տաւ առաջ չը գնալ, մինչև որ գեներալ Գատէկրի զօրքի կորուստները այնքանով լրացվեն, որ նրանք կարողանան միասին գործել: Խօսելով գեներալ Գատէկրի զօրաբաժնի կրած պարտութեան մասին, անգլիական լրագիրները մատնացոյց են անում գեներալ Գատէկրի անզգոյշ փորձը՝ յանկարծակի գրաւել Ստրօմբէրգը այն ժամանակ, երբ նա ամեն կողմից շրջապատված էր բօէրների կամաւոր լրտեսներով տեղական բնակիչներից, որոնք անյապաղ հաղորդում էին թշնամուն անգլիացիների իւրաքանչիւր քայլի մասին: Լօրդ Դօրչէմ, պառլամենտական կուսակցութեան աչքի ընկնող անդամներից մէկը, այս օրերս մի ճառ արտասանեց, որի մէջ սաստիկ դատապարտում էր Գատէկրին: Երէկ,—ասեց հռետորը,—ինքն չէր հաւատայ առաջ, որ Գատէկրին կը յանձնեն հրամանատարութիւնը Հարաւային Աֆրիկայում: Սուդանում եղած ժամանակ նա այնքան էր յոգնեցնում զինուորներին, որ եթէ պատերազմը երկար շարունակվէր, նրանք բոլորովին անպէտք կը դառնային պատերազմի համար: Պատահած դժբաղդութեան մեղքը ընկնում է զինուորական մինիստրութեան վրա, որ նշանակեց մի այդպիսի հրամանատար:

Կապշտադտից ստացվող բոլոր տեղեկութիւններից երևում է, որ անգլիացիների կրած նոր պարտութիւնը չափազանց յուսահատեցնող տպաւորութիւն գործեց Կապլանդիայում: Աֆրիկանդէրները սաստիկ գրգռված են և թշնամաբար են տրամադրված անգլիացիների դէմ:

«Cape Times» լրագրում տպվեց մի շատ խիստ յօդուած բօէրների դէմ, որի մէջ բօէրները անուանված են վայրենիներ, որոնք դրել են իրանց քաղաքակրթութիւնից դուրս: Առհասարակ տեղական անգլիական մամուլը, մանաւանդ Նատալում, փրփուրը բերանին յարձակվում է բօէրների վրա և յուզում է մտքերը, այնպէս որ շատերը վախենում են, թէ կարող է ներքին պատերազմ սկսվել:

Լօնդօնի մամուլը գանգատվում է այն բանի վրա, թէ անգլիական զօրքերը քիչ են բօէրների դէմ կռւելու համար, և թէ ոչինչ միջոցներ ձեռք չեն առնվում փոխադրական ույժերն աւելացնելու համար: Բրիտանական պառլամենտի որոշված դրամական միջոցները արդէն սպառվեցին և, երևում է, որ կառավարութիւնը չէ ցանկանում նորից պառլամենտ հրաւիրել այժմ:

Լօնդօնի «Speaker» լրագրում տպված է անգլիական հրապարակախօս Գօբսօնի յօդուածը, որի մէջ նկարագրված է տրանսվաալեան պատերազմի ծագման պատմութիւնը: Գօբսօն փաստեր է բերում, որոնցից երևում է, որ Սէսիլ Րօդսին ենթակայ մամուլը եռանդով աշխատում էր գրգռել հարաւ-աֆրիկեան երկու հանրապետութիւնների ազգաբնակութիւնը և այն դրութեան հասցնել նրան, որի ելքը կարող էր միայն պատերազմ լինել. ապա Գօբսօն պատմում է, թէ ինչ կերպով Րօդս իր կողմը գցեց մամուլը Հարաւային Աֆրիկայում: Երբ Ջէմսօնի արշաւանքը վերջացաւ պարտութեամբ, Րօդս յայտնեց, թէ ինքն կը գործէ միայն սահմանադրական միջոցներով»: Այդ սահմանադրական միջոցները այն էին, որ Րօդս գնեց լրա-

գիրները և նրանց մեծ մասի սեփականատէրը դարձաւ։ Իսկ այն լրագիրները, որոնց չը կարողացաւ սեփականացնել, կոչնչացրեց։

Բօէրների կորուստները, ինչպէս երևում է, այնուամենայնիւ բաւական զգալի են։ Ահա թէ ինչու տրանսվաալեան կառավարութիւնը կտրական կերպով պահանջեց Եւրօպայում գտնվող բոլոր բօէրներից, որպէս զի նրանք անյապաղ հայրենիք վերադառնան և նրա պաշտպանների շարքերը մտնեն։ Հարաւ-Աֆրիկեան հանրապետութեան ընդհանուր հիւպատոսը Բերլինում, Վինտերֆէլդ, հաղորդեց այնտեղ ապրող բօէրներին նախագահ Կրիւգէրի հետևեալ շրջաբերականը. «Արտասահմանում գտնվող բոլոր բօէրները, որոնք պէտք է անձամբ զինուորագրութեան ենթարկվեն, պարտաւոր են երկու շաբաթվայ ժամանակամիջոցում հայրենիք գնալ և ներկայանալ կօմենդանտին, հակառակ դէպքում նրանք տուգանքի կենթարկեն 100-ից մինչև 500 ֆունտ ստէռլինգի կամ մէկից մինչև հինգ տարի բանտարկութեան։ Բացի դրանից չը հնազանդվողները զրկվում են ընտրողական իրաւունքից և յօգուտ կը գրաւվեն պետութեան մէջ գտնվող նրանց ամբողջ գոյքը կամ նրա մի մասը։»

Իրլանդիայում բացարձակ կերպով յայտնում են իրանց համակրութիւնը բօէրներին և բողոքում են պատերազմի դէմ։ Բէլֆաստում, Ազգային կլուբը բանալու առիթով, Դիլլօն մի մեծ միտինգում ճառ արտասանեց, որի մէջ շօշափեց հարաւային-աֆրիկական պատերազմը և նրա հետ կապված հարցերը։ Հռետօրը ամօթալի համարեց այն որոշումը, որով 10 միլիոն ստէրլինգ պէտք է ծախսվի պատերազմի պէտքերի համար մի ժողովրդի դէմ, որը ոչ ոքի վրա չէր յարձակվում և Անգլիային ոչ մի վնաս չէ տուել։ Այդ ժողովուրդը նոյնպիսի իրաւունք ունի ապրելու այն երկրում, որը ինքն նուաճել է տառապանքներով և զոհերով յետոյ, ինչպէս և իրլանդացիները իրաւունք ունեն ապրելու իրանց հայրենիքում, որը ճնշվում է անգլիացիների կողմից։ «Եթէ անգլիական ժողովուրդն ինքն ցանկացաւ պատերազմ սկսել Տրանսվաալի դէմ, ուրեմն նա ինչ իրաւունք ունէր ստիպել մեզ, ինձ, առհասարակ բոլոր իրլանդացիներին՝ վճարել նրա համար»։

ԱՆԳԼԻԱ

Դեկտեմբերի 1-ին Մանչեստերում բացվեց ազգային դաշնակցութեան ընդհանուր կօմիտէտի համագումար ժողովը, ուր պէտք է, ի միջի այլ բազմաթիւ որոշումների, կայանայ որոշում և հարաւ-աֆրիկական հարցի առիթով։ Ի նկատի ունենալով այդ, «Daily News» լրագիրը, յիշեցնելով, որ ընդհանուր ընտրութիւնները, երևի, հեռու չեն, անհրաժեշտ է համարում ազատամիտ կուսակցութեան համար պարզել իր հայեացքը այդ հարցի վերաբերմամբ։ Իսկ մինչև այդ՝ լրագիրը աշխատում է բնորոշել ազատամիտ կուսակցութեան մէջ տիրող հայեացքները տրանսվաալեան պատերազմի վերաբերմամբ։

«Daily News» լրագրի խօսքով, այդ հարցում երեք գլխաւոր հոսանքներ են նկատվում։ Առաջին խումբը կազմում են նրանք, որոնք մտածում են, որ Անգլիան չը պէտք է պատերազմ սկսէր մինչև անգամ նախագահ Կրիւգէրի ուլտիմատումից յետոյ և որ մինչև անգամ պատերազմ սկսելուց յետոյ ազատամիտ կուսակցութիւնը պէտք է աշխատէր խաղաղութեան դաշն կապել Տրանսվաալի հետ։ Մի քանիսները այդ բանը պահանջում են այն պատճառով, որ ամեն տեսակ պատերազմ առհասարակ վատ բան է, միւսները—այն պատճառով, որ ներկայ պատերազմը «եզքայրասպան» և «Աստուծուն անհաճելի» են համարում։ Այդ վերջինների մունետիկը Ստէդն է։ Երկրորդ խումբը կազմում են այն ազատամիտները, որոնք կարծում են, թէ Կրիւգէրի ուլտիմատումի պատճառով պատերազմը անխուսափելի դարձաւ, բայց կառավարութիւնը չը պէտք է բանը ուլտիմատումին և պատերազմին հասցնէր։ Այդ կարծիքի ներկայացուցիչն է ազատամիտ դիմադրական կուսակցութեան պարագլուխը համայնքների ժողովում՝ Կեմպբէլ Բաննէրմանը։ Բայց այդ հայեացքը պաշտպանող անձինք, ըստ էութեան, զանազան պատճառաբանութիւններ ունեն, այն է՝ 1) մի քանիսները կարծում են, որ կառավարութիւնը անպէտք ժամանակ ընտրեց ուիտլէնդէրներին պաշտպանելու համար. 2) որ կառավարութիւնը պարտաւոր էր աւժամանակ յետ կենալ իր պահանջներից, տեսնելով որ գործը պատերազմին է հասնում. 3) որ կառավարութիւնը պէտք է ընդունէր Կրիւգէրի առաջարկութիւնը եօթը տարի ապրելու մասին՝ քաղաքացիական իրաւունքներ ստանալու համար. 4) որ եթէ այժմեան մինիստրութեան տեղ մի ուրիշը, ազատամիտը լինէր, նախագահ Կրիւգէր աւելի զիջող կը լինէր, և գործը պատերազմին չէր հասնի։ Երրորդ խումբը կազմում են նրանք, որոնք կարծում են, որ այժմեան կառավարութեան պահանջները արդարացի էին և որ ներկայ պատերազմը ոչ միայն անհրաժեշտ, այլ և արդարացի գործ է։ Այդ կարծիքի են՝ լօրդ Րօզբէրի, լօրդ Կիմբէրլէյ, Ասկիտ, Յօուլէր և Էդուարդ Գրէյ։ Բերելով այդ դասակարգութիւնը, «Daily News» լրագիրն աւելացնում է.

«Մենք չենք քննի այդ բոլոր հայեացքները, որովհետև մենք շատ անգամ ենք մեր կարծիքը յայտնել։ Մեր թերթի նպատակ ունէր նպաստել հարցի պարզելուն։ Առաջին և երրորդ խմբերի հայեացքները բաւական պարզ են։ Բայց մի և նոյնը չէ կարելի ասել երկրորդ խմբի մասին։ Ազատամիտները լաւ պէտք է կշռադատեն այդ կարծիքը և վճռեն, թէ արդեօք միանում են իրանք այդ չորս խորհրդածութիւններից որ և է մէկին, և եթէ այո, որին։ Մենք կարծում ենք, որ որքան նրանք աւելի ուշադիր կերպով վերաբերվեն այդ չորս հայեացքներին, այնքան աւելի կողմնակիցներ կը գտնի երրորդ խմբի կարծիքը»։

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Մարաղա, նոյեմբերի 19-ին

Տեղիս հիւանդութիւնները, որոնց մասին գրել էինք, այժմ բաւական թուլացած են շնորհիւ վերջին առատ անձրևների, որոնք գրեթէ 25 օր շարունակ գալուց յետոյ այստեղի եղանակները բոլորովին փոխվեցին։ Յուլիսից սկսած մինչև հօկտեմբերի վերջերը թշուառ Մարաղան իր արուարձաններով հանդերձ մատնվել էր հիւանդութիւնների ճանկը, որոնք տանում էին օրական 80—100 զոհ, առանց խնայելու մեծին ու փոքրին, և այն էլ մի այնպիսի ժողովրդից, որը իր տգիտութեան պատճառով զուրկ է բժշկական նոյն իսկ ամենատարրական միջոցներից։ Վերջապէս Մարաղայի անպաշտպան ու խեղճ ժողովուրդը վերջերս հազիւ հազ ազատվեց անգութ հրեշից, չը նայած որ մինչև հիմա էլ դարձեալ տեղ-տեղ երևում են նրա նըշոյլները։ Զոհերի ընդհանուր թիւը, որ տուեց Մարաղան իր արուարձաններով, ինչպէս և ամեն մի տեղեկութիւն Պարսկաստանում բոլորովին ճիշդ իմանալ դժուար է, բայց մօտաւորապէս 10,000-ի է հասնում, որքան որ մենք կարողացանք հաստատ աղբիւրներից տեղեկանալ։ Ահա տգիտութեան արդիւնքը. Մարաղան այսքան մեծ կորուստ տալուց յետոյ դարձեալ չէ կարողանում զգալ, որ իրան անհրաժեշտ է ունենալ գոնէ մէկ կամ երկու հմուտ բժիշկներ։ Տեղիս հայերն էլ, զրկված լինելով բժշկական օգնութիւնից՝ տուեցին մինչև 40 զոհ 180 տնից։

Հիւանդութիւնների ժամանակ մեծ դեր կատարեց Մարաղայի ծխական քահանայ Գուրգէն Մ. Պետրոսեան, որին թէև մի հմուտ բժիշկ չենք կարող անուանել, բայց նա իր փորձառութիւններից ձեռք բերած մի քանի պարզ միջոցներով մեծ չափով նպաստեց մեր ժողովրդին։ Նա օգնում էր բոլորովին ձրի։

Հոկտեմբերի 18-ին տեղի ունեցաւ մի երիտասարդական ժողով, որի նպատակն էր հիմնել Մարաղայում մի թատերասիրաց ընկերութիւն և ներկայացումներ տալ որքան կարելի է շուտ-շուտ։ Աջողվեց այդ ցանկալի նպատակը և հէնց նոյն ժողովում ընտրվեցին պիեսները. «Աղնիւ խօսք, դու մեռնես» վերնագրով նիւթը Թաւրիզի կեանքիցն է. «Խեչօի թուղը», «Խելագարը» և մի քանի ժողովրդական երգեր ու պարեր։ Նոյեմբերի 6-ին տեղի ունեցաւ ներկայացումը բաւական աջող և նոյնը կրկնվեց հետևեալ գիշեր յատկապէս Մարաղայի չքաւոր դասակարգի կանանց և օրիորդների համար, չնչին արժէքներով, գրեթէ ձրի։ Այդ նոյն խումբը միացած տեղիս ընթերցասիրաց ընկերութեան հետ, պատրաստվում է տալ պարսկերէն լեզուով մի ներկայացում և որքան կարելի է շուտ։ Ցանկանում ենք աջողութիւն։ Պէտք է ասել, որ Մարաղայում պարսկերէն լեզուով ներկայացում առաջին անգամն է, որ լսում ենք։

Քաղաքից երեք ժամ հեռաւորութեամբ, մի տեղում երկու օր գիշեր-ցերեկ անընդհատ անձրև տեղալուց յետոյ՝ անմիջապէս յաջորդել է հեղեղը, որտեղ ապրում էին մեծ թւով վրանաբնակներ. հեղեղը մօտաւորապէս 40 վրան է տարել և 10—12 մարդ։ Իսկ նիւթական վնասը մեծ է։

Մ. Ցարութիւնեանց

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Frankfurter Zeitung» լրագրի Լօնդօնի թղթակիցը մի քանի հետաքրքիր տեղեկութիւններ է հաղորդում բօէրների «Volkstem» լրագրի մասին, որի առաջին երկու համարները նոր են ստացվել Եւրօպայում։ Այդ լրագիրը, որ խմբագիրն է դօկտօր Էնգելէնբուրգ, հրատարակվում է մի և նոյն ուղղութեամբ, ինչ ուղղութեամբ որ հրատարակվում էր Պրէտօրիայում, մինչև պատերազմը, միայն այժմ հրատարակվում է առանձին մի թերթ «Պատերազմական հրատարակութիւն» անունով։ «Պատերազմական հրատարակութեան» առաջին համարը լոյս է տեսել Գլինկէում, իսկ այժմ այդ լրագիրը տպվում է Լէդի-Սմիթի մօտ գտնվող բօէրների գլխաւոր բանակում։ «Frankfurter Zeitung» լրագրի թղթակիցը մեծ գովասանքով է խօսում այդ լրագրի թէ բովանդակութեան և թէ համեստ լեզուի մասին։ Թղթակիցը ասում է, թէ երբ համեմատում էք պատերազմի մասին այդ լրագրի հաղորդած լուրերը անգլիական լուրերի հետ՝ մարդ մնում է ապշած, տեսնելով վերջինների ստերը։ Զարմանալի է այն բանը, որ մինչև անգամ Անգլիայի համար ոչ նպաստաւոր լուրերը, ինչպէս, օրինակ, անգլիական լրագիրների՝ Ուայտի վիրաւորվելու մասին հաղորդած լուրը, «Volkstem» հաղորդում է այդ մի և նոյնը իբր բէչ հաւանական։ Մի և նոյն ժամանակ «Volkstem»-ում հաղորդված են այնպիսի դէպքեր պատերազմի մասին, որոնց չենք հանդիպել մինչև այժմ ոչ մի անգլիական լրագրում։ Օրինակ, բանից դուրս է գալիս, որ գերի վերցրած անգլիացիների և թնդանօթների թիւը աւելի է, քան հաղորդում են անգլիական լրագիրները։ Նմանապէս անգլիական լրագիրներում չէր հաղորդված հետևեալ լուրը. «Մեզ հաղորդում են իբրև ճիշդ լուր, որ երէկ անգլիացիների և բօէրների մէջ տեղի ունեցած պատերազմի ժամանակ, մօտ քառասուն իրլանդական զինուորներ իրանց հրացաններով անցել են բօէրների կողմը, և սկսել են կռւել մեզ հետ միասին անգլիացիների դէմ»։ Հետաքրքիր է այն փաստը, որ անգլիական զօրքերից գերի ընկած զինուորների մեծամասնութիւնը համարեա բոլորն էլ իրլանդացիք են։

—Ջէկսոյում հրատարակվող «Chronicle» լրագիրը հետևեալ հետաքրքիր լուրն է հաղորդում. որպէս թէ նախագահ Կրիւգեր դիմել է Միացեալ-Նահանգների նախագահ Մակ-Կինլէյին խնդրելով, որպէս զի վերջինս միջամտէ և վերջ դնէ պատերազմին։ Լրագրի ասելով, Պրէտօրիայի անգլիական նախկին հիւպատոս Մակրումի բարեկամները կարծում են, որ վերջինս վերադառնում է Ամերիկա՝ նշանաւոր տեղեկութիւններով, որոնց չէ կարելի հաղորդել հեռագրով։ Մակրումի նամակները ապացուցանում են, որ նա շատ մօտիկ յարաբերութիւններ ունի նախագահ Կրիւգերի հետ, և որ Անգլիան, չը նայած իր սեփական հայեացքներին, անգլիական հպատակների շահելի պաշտպանութիւնը նրան է յանձնել միայն այն պատճառով, որ աւելի հաւատոն անգլօ-ամերիկական դաշնակցութեան, որի շնորհիւ, Կրիւգերի կարծիքով, եւրօպական պետութիւնները իրանց չէ զօք պահեցին և չը միջամտեցին անգլօ-տրանսվաալեան գործերին։ Այժմ Մակրում վերադառնում է Անգլիա, տանելով իր հետ նախագահ Կրիւգերի շրջաբերականը, որ ուղղված է Մակ-Կինլէյին և կօնգրէսին։ Այդ շրջաբերականի մէջ, Տրանսվաալի նախագահը խնդրում է, եթէ Անգլիայի և Միացեալ-Նահանգների մէջ գոյութիւն չունի դաշնակցութիւն, ցոյց տալ այդ բանը ամբողջ աշխարհին և օգնել բօէրներին, յանձն առնելով միջամտութեան նախաձեռնութիւնը, որպէս զի վերջ դնվի պատերազմին՝ Տրանսվաալին պատուաբեր ձևով։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

8 դեկտեմբերի

ՕԴԷՍԱ։ Եկատերինօսլավ շոգենաւով ճանապարհ ընկաւ դէպի Մանջուրիա սանիտարական մի յանձնախումբ, ժանտախտի դէմ կռւելու համար։

ԿԱԶԱՆ։ Նահանգական զեմստվօի ժողովը միաձայն որոշում կայացրեց արկանել առ ոտս Թագաւոր Կայսրի, Թագուհու Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորօվնայի, Կարմիր Խաչի Օգոստափառ Հովանաւորողի, և Թագուհի Կայսրուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորօվնայի, որը լիազօրութիւն է տուել առանձին անձերի՝ աշխատութեան օգնութիւն կազմակերպելու,—յայտնել հաւատարիմ հպատակութեան զգացմունքներ և անսահման շնորհակալութիւն այն Բարձրագոյն շնորհների համար, որ ցոյց տրվեցին անցեալ տարի անբերրիութիւնից վնասված ազգաբնակութեան։

ԲԵՐԼԻՆ։ Լրագիրները հաղորդում են, որ դեկտեմբերի 8-ին Մէտուէն փորձ փորձեց անցնել հիւսիսային կողմից, այն բանից յետոյ, երբ Կրօնիէ քանդեց երկաթուղու գիծը հարաւում ու գրաւեց բոլոր դիրքերը, որոնք տիրապետում են Մօդդէր գետի հարաւային ափի վրա։ Մէտուէն յետ մղվեց և շրջապատվեց ամեն կողմից։ Երկաթուղիական և հեռագրական հաղորդակցութիւնը Օրանժեան գետի հետ ընդհատված է։

ԼՕՆԴՕՆ։ «Րէյտերի գործ.»։ «Daily Mail» լրագրի հաղորդած այն լուրին, թէ գեներալ Բուլլէր անցել է Տուգելա գետը՝ ոչ ոք չէ հաւատում, և անհաւանական է համարվում։

ՊԱՐԻԶ։ «Հաւասի գործ.»։ Բարձրագոյն դատարանը լսեց նոր վկաների ցուցմունքները Շարրօլ ամրոցի վերաբերմամբ։ Մինչև այժմ թագնված պատգամաւոր Գավեր ներկայացաւ դատարանին։ Նիստը փակված է։

ԷԲԵՐԴԻՆ։ «Րէյտէրի գործ.»։ Կէմպբէլ Բաննէրման ճառ արտասանեց, որի մէջ, խօսելով պատերազմի մասին, ասեց, թէ դրութիւնը լուրջ է, բայց ոչ մի կասկած չէ կարող լինել, որ ելքը ապահովված է։ Հռետօրը դատափետում էր այն քննադատական կարծիքները գեներալների մասին, որոնք քաջութեամբ կըռւում են թշնամու դէմ և յայտնեց, որ պատերազմը պէտք է շարունակել եռանդով և վստահութեամբ։

ՄՕՍԿՎԱ։ Այսօր կոմս Լ. Ն. Տօլստօյ գրօսանք կատարեց փողոցներում։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ «Րէյտէրի գործ.»։ Գեներալ Օտիսի հեռագրի մէջ Մանիլլիայից հաղորդվում է, որ երէկ առաւօտեան գեներալ Լաուտօն մահացու կերպով վիրաւորվեց գնդակով այն ժամանակ, երբ կամենում էր յետ քշել ապստամբներին Սան-Մատէօից, որ գտնվում է դէպի հարաւ-արևելք Մանիլլիայից։

ԼՕՆԴՕՆ։ «Րէյտէրի գործ.»։ Օտտավայից հաղորդում են «Times» լրագրին, որ հրատարակված շրջաբերականների պատճառով, Կանադայի ամեն կողմերից գալիս են բազմաթիւ կամաւորներ։

Նոյն լրագրի Մալտայից ստացած տեղեկութիւնների համաձայն, «Iris» շոգենաւը երէկ Ալէքսանդրիա գնաց՝ գեներալ Կիտչեներին բերելու համար, որտեղից նա անմիջապէս ճանապարհ կընկնի դէպի Կապշտադ։

Զինուորական մինիստրութեան մէջ նոր ոչ մի տեղեկութիւն չէ ստացվել գեներալ Գատէկրից։

Դեկտեմբերի 18-ին գեներալ Ֆրէնչ ռմբակոծում էր Գրոֆօնտէն ագարակը, որը գտնվում էր երեք մղոն հեռաւորութեամբ դէպի արևելք թշնամու դիրքից։ Նոր-Զէլանդիայի զօրախումբը գրաւեց ագարակը և հարևան բլուրը, չը հանդիպելով ոչ մի դիմադրութեան։ Բօէրները 5000 եարդ տարածութեան վրա թնդանօթաձգութիւն սկսեցին, որից յետոյ յարձակում գործեցին։ Ֆրէնչ հրամայեց յետ նահանջել, որովհետև հետախուզութեան նպատակն իրագործվեց։

ԼՕՐԷՆՑՕ-ՄԱՐԿԷԶԷ։ «Րէյտերի գործ.»։ Լուր է պտտում, որ Կօլէնզօի մօտ բօէրները 13 սայլ գրաւեցին պատերազմական մթերքներով։

ԱԼԻԿԱՆՏԷ։ «Հաւասի գործ.»։ Մառախուղի պատճառաւ անդրատլանտեան «Պէրսէօ» շոգենաւը ընդհարվեց ֆրանսիական «Մէնիէ» շոգենաւի հետ։ Վերջինս ջրի մէջ խորտակվեց։ Նաւի վրա եղողները ազատված են «Պէրսէօ» շոգենաւը սաստիկ վնասվեց, և, ինչպէս հաւաստացնում են, նրա վրա գտնվող մի քանի ճանապարհորդներ և նաւաստիներ խեղդվեցին։ Նրանք բոլորն էլ իտալացիներ էին։ «Պէրսէօ» Ալիկանտէ եկաւ։

ՄԱԴՐԻԴ։ «Հաւասի գործ»։ Կառավարութեան բանակցութիւնները պատգամաւորների ժողովի դիմադրական կուսակցութեան հետ՝ բիւջէտը մինչև դեկտեմբերի 31-ը ընդունելու վերաբերմամբ, անաջող անցան։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՑԱՑՏՆՈՒՄ Է

ԳԱՆՁԱԿ, Ա. Մէլիք-Մնացականեանց. Ձեր պատասխանը մեզանից անկախ պատճառներով լոյս չի տեսնի։

ՄՕՍԿՎԱ, Տիտկան. Այդքանը միայն կարողացանք տպագրել։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԽԱԶՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը, համաձայն Թիֆլիսի նահանգապետի հրատարակած պարտաւորական որոշումների § 2-ի միս դրոշմելու վերաբերմամբ, հաղորդում է Թիֆլիս քաղաքի առևտրականներին, որ բոլոր ուրիշ քաղաքներից բերված խոզի միսը, Թիֆլիսում ստանալուն պէս, մինչև նրանց ծախու հանելը, պէտք է ներկայացնվեն քաղաքային ուպրավային կամ քաղաքային լաբօրատօրիան տրիխինի վերաբերութեամբ հետազօտութիւն անելու և համաձայն § 2-ի, դրոշմ դնելու համար առանց ի նկատ առնելու, թէ արդեօք այդ միսը ունի ուրիշ քաղաքների նշաններ թէ չունի։ 2—3

ОТКРЫТА • 1900 • ПОДПИСКА

Новый Міръ

Большой иллюстрир. 2-хъ нед. вѣстникъ современ. жизни, политики, литерат., науки, искусства и прикладн знаній,

ИЗДАВАЕМЫЙ ТОВАРИЩЕСТВОМЪ М. О. ВОЛЬФЪ, ПОДЪ РЕДАКЦІЕЮ П. М. ОЛЬХИНА.

Гг. подписчики получатъ въ теченіе года:

24 №№ литературно-беллетристическаго и художествен., богато иллюстрированнаго журнала „Новый Міръ" въ форматѣ наибольшихъ европейскихъ иллюстр.

24 №№ иллюстрированнаго журнала прикладныхъ знаній «МОЗАИКА НОВАГО МІРА».

12 №№ ежемѣсячнаго беллетристическаго иллюстриров. журн. «ЛИТЕРАТУРНЫЕ ВЕЧЕРА» для семейнаго чтенія.

12 КНИГЪ ежемѣс. иллюстр. журнала «Библіотека русскихъ и Иностран. Писателей» ВЪ ПЕРЕПЛЕТАХЪ

12 ВЫП. иллюстрированнаго издан. «ЖИВОПИСНАЯ РОССІЯ» въ двухъ изящныхъ коленкоровыхъ переплетахъ.

ВЪ СОСТАВЪ „БИБЛІОТЕКИ РУССКИХЪ и ИНОСТРАНН. ПИСАТЕЛЕЙ" ВЪ 1900 Г. ВОЙДУТЪ СЛѢДУЮЩІЯ ИЗДАНІЯ:

6 томовъ (изъ числа 12-ти) полн. собр. соч. Лажечникова.

6 томовъ (изъ числа 12-ти) полн. иллюстрир. собранія соч. ГЕЙНЕ.

2 вышеупомянутыя книги роскошнаго ежемѣсячнаго изданія „ЖИВОПИСНАЯ РОССІЯ", выдаваемыя въ 1900 г. посвящены описанію Средняго Поволжья и Пріуральскаго Края.

Гг. новые подписчики могутъ замѣнить объявленныя преміи прошлогодними, о чемъ необходимо заявить при подпискѣ.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА „Новому Міру" на годъ, со всѣми преміями и прилож. съ достав. и перес. 14 Р.

„Новый Міръ" на слонов. бум., съ прилож. 18 р.

Допускается разсрочка: при подп. не менѣе 2 руб. и затѣмъ ежемѣс., по усмотр. подписч., не менѣе 1 р., до уплаты всей подписной суммы.

ПОДПИСКА ПРИНИМАЕТСЯ въ книжныхъ магазинахъ Т-ва М. О. ВОЛЬФЪ: въ С.-Петербургѣ, Гост. Дворъ, 18, и въ Москвѣ, Кузнецк. Мостъ, 12.—Редакція С.-Петербургъ, Вас. Остр., 16 л., д. 5—7.

1—6

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺ. ՍԻՒՍԱՅԻԼ ԳԵԴԵՎԱՆՈՎԻ

Հիւանդներին ընդունում է ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

Մասնագէտները՝

Վ. Ի. ԾԻԾԻՆԱՁԷ—ատամների հիւան. 8—10 ժ.
Գ. Գ. ՄԱՂԱԼՕՎ—ներքին հիւանդ. 9—10 ժ.
Գ. Կ. ԵՐԻՑՕՎ—վիրաբուժութեան. 10—12 ժ.
Ն. Ց. ՄՈՒԼԻՆ—ականջի, կոկորդի և քթի հ. երեխաների, շորեքշաբթի և ուրբաթ օր. $10^1/_2$—12 ժ.
Ա. Ն. ՇԱՏԻԼՕՎ—աչքի հ. 12—1 ժ.
Ն. Զ. ՌՈՒՄԻԿՕՎ—երեխաների հ. երկուշաբթի և ուրբաթ օր. 12—1 ժ.
Վ. Լ. ՄԱՐԿՕՎԻՉ—վիրաբուժական հ. $12^1/_2$—$1^1/_2$ ժ.
Ե. Ն. ԲԵԹՈՒՐՈՎ—մաշկային, ներքին և սիֆիլիսի հ. $1^1/_2$—2 ժ.
Մ. Ա. ԳԵԴԵՎԱՆՕՎ—նեարդային և ներքին հիւանդ. 1—2 ժ.
Կ. Ի. ԳՋԵԼԻՆՎ—ականջի, կոկորդի, քթի հ. երեքշաբթի, հինգշաբթի, շաբաթ օր. 2—3 ժ.

Երեկոները՝

Դ. Ա. ԳԵԴԵՎԱՆՕՎ—ներքին և երեխաների հ. (Հաղորդակցութիւն) 5—6 ժ.
Ի. Ն. ՌՈՒԹՄԱՆՕՎ—կանանց և մանկաբարձական, 5—6 ժ.
Ս. Ի. ՎԱՇԱՁԷ—ներքին հ. և մասսաժ, 6—7 ժ.

Հիւանդանոցում գտնվում են մշտական մահճակալներ և բժշկական անհատ խորհրդատւութեան և բժշկական հետազօտութիւնների համար:

Վճարը խորհրդի համար—50 կ. Ամբուլատորիայում:

Նիկոլաեվսկայա փողոց, Վորոնցովի արձանի հանդէպ, տ. Սարինովի, № 11.

Հիւանդանոցի վերատեսուչ
10—20 Միքայէլ Գեդեվանով

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԻՍԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կովկաս, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)

ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱԻՍԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, մկնդրային (սիֆիլիս) և միզային հ.
Կ. Մ. ՉԻԿՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.
Հ. Ի. ԲԱԲԻՆԱՍՍԵԱՆՑ—11—12 ժ. կանանց և երեխայից հիւանդ.
Ի. Տ. ԳՐՕՏՈՒՍԵՎԻՉ—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի և կրծքի հ.
Ա. Գ. ԿԱՐԱԳԵՏԵՐԵԱՆՑ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայից հ.
Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՕ—$1^1/_2$—2 ժ. ներքին հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ի. Տ. ԳՐՕՏՈՒՍԵՎԻՉ—5—6 ժ.
Ա. Ն. ՇԱՊԿՕՎՍԿԻ—6—7 ժ. նեարդային (Էլեկտրոթերապիա), մկնդրային և միզային հ.
Բ. Ա. ՆԱԻՍԱՍԱՐԴԵԱՆՑ—7—$7^1/_2$ ժ.
Վ. Մ. ՄԱՄԻՎԼԱՅԵԱՆ—բոլոր հիւանդութիւնների և խորհրդատւութեան ժամեր:
Վճար 50 կ. Հիւանդների համար ...
0. Տ. ԱՐՎԱՆԻՏԱԿԻ—ատամնաբուժ. ...
բժշկական մարմնամարզ զրկել 11—1 ժ.:
Հիւանդանոցի վերատեսուչ
61—150 Բժշկապետ ՆԱԻՍԱՍԱՐԴԵԱՆ

Շուտով կը ստացվի Ա. ԹԱՂԻԱԴԵԱՆՑԻ ընտիր

ՇԵՐԱՄԻ ՍԵՐՄԸ:

Սերմ տարիներ առաւել է ամենալաւ բերքը ... ՄԱՆՐ ՍԵՐՄ ... Ցանկացողները կարող են դիմել Խմաթի «Южные Номера», համար 8—10, և ձեռքից յետոյ 2—3-ը: Նամակով Тифлисъ. Ованесу Давтянцу, ... 2—3

АРТУРЪ КРУППЪ

БЕРНДОРФСКІЙ МЕТАЛЛИЧЕСКІЙ ЗАВОДЪ

ART. KRUPP BERNDORF

ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ, ԿՈՒԶՆԵՑԿԻ ԿԱՄՈՒՐՋԻ ՎՐԱ

Առաջարկում է հիւրանոցներին և տնտեսութիւններին իր գործերը

ՄԻԱՑՈՅԼ ՄԵՏԱՂԻՑ „ԱԼՊԱԿԱ"

Սպիտակ արծաթագոյն, բնական ձեռք և ձուլված մաքուր արծաթի թանկ չեղած, նմանապէս ԽՈՀԱՆՈՑԻ ԱՄԱՆԵՂԷՆ, ՄԱՔՈՒՐ ՆԻԿԵԼԻՑ

Թիֆլիսում ներկայացուցիչ՝ Լ. Ի. ՎԵՅՍ

М. 26876

10—10

ԹԻՖԼԻՍԻ ՆԱԻԹԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐԱԿԱՆ ԸՆԿ. ՌՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ յայտնում է իր վարչութեան ... ժողովը ... 12 ր. 50 կ. ... 16-ից մինչև 22-ը ... Վարչութեան ... 3—3

Գետերբուրգի բժշկական վարչութեան թոյլտուութեամբ: Մեծ աղբիւր 5 րուբլի, փոքրը—3 ր. և 1 ր. 50 կ.:

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

մազերը բուսցնելու և ամրացնելու համար, ոչնչացնում է թեփը: Դուրս է եկել նաև բոլորովին նոր միջոց

ՁՈՒԻ ԿԱԹԸ

երեսին քնքշութիւն և սպիտակութիւն տալու համար ... 2 րուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. ... Գետերբուրգում ... Գոլովինսկի փողոց տ. № 15 ... № 12. ... 25—100

ԹԱՐԳՄԱՆՎԱԾ Է Տուրգենեվի «ՀԱՅՐԵՐ և ՈՐԴԻՆԵՐ»

Վէպ 5—5

Լոյս տեսաւ Մ. ԶԱՐԵԿԱՆԻ

1900 Բ. ՕՐԱՑՈՅՑՆԵՐԸ

Ցանկացողները թող շտապեն որպէս զի ժամանակին կարողանան ստանալ: Հասցէն՝ Թիֆլիս, Մանաթ Զեյլեանին (Ե. Հ.) 14—20

Նոր լոյս տեսաւ

ՆՋՈՐ ՍԱՄՍՈՆ

ԷԼ. ՕՏԵՇԿՕՎԻ

Թարգմ. Ա. Աճարեանեան

Դիմել՝ Тифлисъ, Тифлисское Общество Изданія Армянскихъ книгъ, կամ Tiflis, (Russie), Société de la publication des livres Arméniens. 5—5

ԾԵՐԱՄԱԲՈՒԾՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍՆԱԳԷՏ

մի երիտասարդ, որ ունի Քրիստոնէ ... պաշտօն ստանձնել ... «Մշակի» խմբագրութեան մէջ: 3—3

ԼԵՕ

ԴԻԱԴՈՍՕՆ

ԳԻՆՆ Է 80 ԿՈՊԷԿ

Դիմել՝ Тифлисъ, контора Общества Изданія Армянскихъ книгъ (Лорисмеликовская № 11) կամ Tiflis (Russie) Société de la publication des livres Arméniens. Գրավաճառներին ... 5—10

Принимается подписка на еженедѣльный журналъ

Русско-Нѣмецкій Вѣстникъ

на 1900 годъ.

„Русско-Нѣмецкій Вѣстникъ" издается одновременно на русскомъ и нѣмецкомъ языкахъ и помѣщаетъ на своихъ столбцахъ статьи извѣстныхъ писателей и спеціалистовъ по вопросамъ политической экономіи, промышленности, торговли, земледѣлія, литературы, науки и искусства, техники и всѣхъ русско-нѣмецкихъ отношеній, а также вѣрныя свѣдѣнія о Германіи. Самыя вѣрныя свѣдѣнія о нѣмецкихъ фирмахъ. Лучшее средство для изученія нѣмецкаго и русскаго языковъ. (Лицамъ, подписавшимся теперь на 1900 г. журналъ будетъ высылаться до 1-го января 1900 г. безплатно).

Въ теченіе года подписчики получатъ: 1) 52 номера „Русско-Нѣмецкаго Вѣстника", 2) 12 выпусковъ „Техническихъ извѣстій для Германіи и Россіи", 3) Новѣйшій романъ Л. Толстого „Воскресенье". 4) Безплатно первоклассный словарь въ 2-хъ томахъ: русско-нѣмецкій и нѣмецко-русскій.

Подписная цѣна: съ пересылкою на годъ 6 рублей, на полъ года 3 р. 50 к., на четвертъ года 2 руб., на одинъ мѣсяцъ 1 руб.

Редакція и контора: Berlin N. 24, Johannis-Strasse 22. Ecke Friedrich-Strasse.

„Русско-Нѣмецкій Вѣстникъ является въ періодической литературѣ единственнымъ въ своемъ родѣ журналомъ, успѣвшимъ завоевать себѣ общія симпатіи печати и читателей. „Русско-Нѣмецкій Вѣстникъ" даетъ всѣмъ своимъ подписчикамъ безплатно совѣты и справки. 3—3

„ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ"

ԱՂԷՔ. ԽՈՒԴԱՎԵՐԴԵԱՆԻ

Գոլովինսկի Պրօսպէկտի վրա, առաջին գիմնազիայի հանդէպ, տուն Քաշուէթի սուրբ Գէորգ եկեղեցու:

Ստացել ենք մեծ քանակութեամբ աշնանային և ձմերային սեզօնի համար

Տղամարդկանց եւ Երեխաների պատրաստի հագուստներ:

Ստացված է նոյնպէս ՖՕՐՄԷՆՆԻՑ ԶԳԵՍՏՆԵՐ.—զատատանական, ուսուցչական և աշակերտական—կլասիկական և րէալական ուսումնարանների:

Ունենալով մեծ քանակութեամբ մատերիաներ, ընդունում ենք նաև ամեն տեսակ պատուէրներ: Գները ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԵՆ և անհամեմատ էժան:

Վերաշիր վճարով պահանջողները պէտք է ուղարկեն պատուէրի $^1/_3$ մասը: 26—40

Ընկերութիւն

ԲՐՕԿԱՐ եւ ԿՕՄՊ. Մոսկվայում

ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՎԱԾ

ԳԼԻՑԵՐԻՆԵԱՆ ՍԱՊՕՆ

Գլիցերինի փափկացնող յատկութիւնը այնքան յայտնի է, որ կարիք չունի նորից գովելու: Գլիցերինը առաւել ՕԳՈՒՏ Է ԿԱՇԻՆ ՓԱՓԿԱՑՆԵԼՈՒ համար:

Գլիցերինի սապօնը չէ պարունակում իր մէջ ոչ ալկոլիական, ոչ էլ ուրիշ որ և է կծու մասեր, այդ պատճառով էլ նա մարմնին մի առանձին զովութիւն է պատճառում, պահպանում է կաշիի փափկութիւնը և աւելացնում է նրա սպիտակութիւնը: Կանանց և երեխաների տուալէտի համար՝ այդ սապօնի կամինական և մեծ քանակութեամբ փրփուրը ծառայում է իբրև ամենալաւ միջոց լուացվելու համար:

Առհասարակ մեր գլիցերինեան սապօնը պարտական է իր յատկութեամբ իր մէջ պարունակվող մաքրված նիւթերին, որից նա պատրաստված է, իբրև ապացոյց կարող է ծառայել այն, որ նա այդպիսի հռչակ է ստացել և գրաւել է ժողովրդի առանձին ուշադրութիւնը:

ԶԳՈՅՇ ԿԵՆԱԼ ԶԵՂԾՈՒՄՆԵՐԻՑ М. 87666